Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De legibus - Cod. Ettenheim-Münster 220

Münzer, Franz

[S.l.], 1715

Sectio 3tia

urn:nbn:de:bsz:31-122324

Visual Library

ex instinctu nāe et ppr mōa sui insēce nēaria ad fine nāe rāali ppriu, unde
nulla gradatio aut inquenientia videt in verbis S. Isid. porro si S. Isidorus
aut S. Th. dicunt iurgentiu gtineri sub iure hūno positivo, positivu n̄ sum-
unt gteng denotat positivu aliquē actu, sed tm gteng ē distinctu a ~~iure~~
iure nāali, qua latne etm gsuetudinariu positivu dici pūest. Sed hoc de
distne iurigentiu a iure nāe dicta sufficiunt.

Sectio 3tia

In cuiusnam potiōe actu Lex foaeter consistat?

15. Difficultas ē inter DD. an lex sit actus illtus an voltatis, qm difficultate in
presenti explicare intendimus, unde licendu ē plures actus illtus et voltatis con-
currere ad gstitutne legis: imo namque concurrit intentio boni publici seu comis
aut promovendi aut gservandi, quo intentio ut S. D. ex Aug. 10. de Trin: docet ē
actus voltatis, nam hic q. 12. a. 1. dicit manifestu ē qd intentio pprie ē actus voltatis.
post hanc intentne sequitur gsiliu seu gsultaō mediorum ad finē seu bonu comē conser-
vandu neariorum, et qd in his 2bus actibus lex foaet n̄ gsistat p̄ onē, certu ē, qnia
ad legis essentia prerequiruntur: te succedit iudiciu de utilitate et congruitate
mediorum et iste actus sicut etm gsiliu ~~est~~ actus illtus ut cum S. D. tenet comis, et
similiter comter tenet a DD. gtra quosda antiquos citatos apud Suarez l. 1. de
leg. c. 5. qd neque in hoc actu lex foaet gsistat, qnia stante hoc iudicio n̄du habet
obligaō legis sive in mente legislatoris sive in mente subditorum, quoniam enim
mediu aliqd in mente legislatoris censeatur congruu ad gservandu bonu comē,
tn nisi voltas obligandi subditos accesserit, lex foaet n̄ erit. unde post hoc
iudiciu illtus gsequitur in gstitutne legis electio, quo rdu S. D. hic q. 13. a. 1. ē rdu
substia actus voltatis, hoc autem actu voltas mediu et legē pro gservando aut
promovendo bono comi gsultata eligit approbando et volendo ut lex illa
feratur et subditi obligentur ad eius observantia. huic electni voltatis denique

fuerit imperium judicij et ratio qd duo actus practica ratio, et hoc actu ratio
subditi indicatur qd ex voluntate superioris agendum sit aut omittendum. hypothesis

Difficultatis propositae status et cardo in hoc versatur an illa electio 16.
voluntatis media a ratione quietatur approbans et volens ut illud fiat imperetur
et subditi ad illud obligentur servandum sit lex facta, an vero lex potius dicta
sit, illud imperium rationis practica media a ratione quietata a voluntate approbata
et ut subditis intimata quoad illud servandum obligantis voluntas, ut fuerit imperans
subditis intimans et ad servandum obligans? hoc posterius asserunt Thomistae cum suo
S. D. illud prius vero tenent Scotistae et plures recentiores, vbi tamen sciendum est, imo
ad hoc rationis imperium omnes etiam Thomistae admittunt, sed illud tamen ex ipsa legis
natura, sine qua lex actu non obligat, quia virtute obligatoria in mente legis-
latoris esse debet. sciendum est 2do quod in similibus omnes Thomistae necessarium actum
voluntatis afferunt in institutione legis, a qua voluntate fluit ait S. D. hic q. 90. a. 1.
ad 3. 2do habet vim ~~ff~~ movendi, unde de facili legis tam difficulta fuerit, an
scilicet imperium rationis practica sit tam quidditio applicans an facta efficiat institutio
legis electione voluntatis tanquam radicis et originis huius supponens? pro cuius
difficultatis decisione sit.

Assertio lex facta in actu rationis practica sive imperio rationis media a 17.
voluntate superioris electi et servare voliti longe verius quam in electione existit,
unde supponit electionem voluntatis longum obligationis radicem. ita S. D. hic q.
90. a. 1. vbi ex instituto quaerit an lex sit actus rationis an voluntatis et in hoc
verba redet sicut. qd lex quoddam regula est et mensura actuum secundum quam inducitur
aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur, dicitur enim lex a ligando, quia
obligat ad agendum: regula autem et mensura huiusmodi actuum est ratio, quia est
primum principium actuum humanorum, rationis enim est ordinare ad finem, qui est principium
in agendis secundum philosophum. in utroque autem genere id qd est principium et mensura et
regula illius generis, sicut unitas in genere numeri et motus primus in genere motuum
unde relinquitur qd lex sit aliquid pertinens ad rationem ita S. D. eandem tenent
omnes alii S. D. discipuli item multi alii extra schola D. Tho.

Lex foalter gsistit in 18. actu ratnis seu illtus, quia ab ipso actu hbet qd sit regula et mensura.

qui dicitur imperium ratnis practicae

go gsistit in hoc actu lex.

Ostenditur assertio a ratne in actu illius potiae lex foalter gsistit, a quo foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum in bonum comme, atqi hoc hbet foalter ab actu illetus seu ratnis, qui dicitur imperium ratnis practicae: go etm in hoc actu foalter lex gsistit. ma. gedit comter, quia p lege aliud n illgit gm regula eigndi mi. p. ab illo lex foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum in bonum comme, a quo hbet qd medium electum et idoneum ad gservatne boni comis sit foalter obligans et dirigens subditos in bonum comme, atqi hoc solumodo poest hbere ab illo prefato actu ratnis practicae actualiter imperante ad servandum et observandum medium a ratne gsultatum et a voltate superioris electum: go etm ab hoc actu ratnis lex foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum. ma. videtur in termis clara a quo enim aliqd foalter e dirigens et obligans, ab illo illgtur etm ee foalter regula et norma, dirigere quippe e regulare adeoqs a quo aliqd e dirigens, ab eo etm e regulans mi. etm modice gsideranti et sine passione estimanti videtur ee certa et clarius ita ostenditur p illud hbet medium a ratne gstitutum et a voltate electum qd sit foalter obligans et dirigens, quo dato et ceteris datis verum e dicere e regula et norma, et quo solo n dato et ceteris obg datis verum n e dicere qd sit regula et norma, atqi dato illo medio gsultato et electo et simul dato imperio ratnis practicae verum e dicere illud medium lex e regula e norma e, dato autm medio illo gsultato et electo adeoqs datis obg et solum negato imperio ratnis practicae verum n e dicere nisi radicaliter illud medium lex e regula e norma e, p gtmcunq enim medium illud gsultatum et electum sit, si n fuerit p actum imperii ratnis praeceptum subditos foalter n obligabit, subditos enim a praecepto obligat n ab electne aut gsultatne neq gsultao aut electio lex dicitur, sed praeceptum: igitur lex foalter in actu imperii ratnis practicae gsistit. et hanc ultimam pbatne ~~assumpsi~~ assumpsi, quia Adversarii nostri comter illa pro regula partis assltis in loquia assumunt, dum dicunt qd pars

ēsset ij ē illud q̃ quo dato et dari ab ij dari tota, et quo posito negato et dari ab ij obq
alij dari tota, adeoq; valde quimera ē q̃ra illos hoc ratō, ſi tū veritatem rerum
ti ontendere minoū q̃m hoc ratnē probaūnq; negaverint.

Ulterius do q̃d lex ūpoſit ēē actq voltatij; lex ut dicit Aḡor lib. 5. inſtit. moral. c. 2. q. ij. et Cicero alij dicunt ē certa norma regula et lex rerum agendarum, ē illuminatrix et directrix populorum, ſapiens gubernatrix civitatum, magiſtra vitae procreatrix equitatis, et atq; actq; potiū coeo hoc prōdita ſibi arrogare ūpoūnō ut patet, quodo enim lux erit ūagendij illuminatio et dirigit q̃d certitudo ſua ūcaret nuaq; ſimpliū ē ſi coeq; coeo duratu proftat ambo ūſonta cadunt actq autū voltatij et actq potiū coeo: quo lex in huiusmodi actibus ſoleat q̃ſiſere ūpoſſ, ſed det q̃ſiſere in actu illtq, nam ut ad dicit Aḡor legij ē prohibere q̃d faciendum q̃d fugiendum ſit ratō illuminans, proſiſit ūcoeq voltatij, legij ē cuncta ordinare illuminare et ſed ratō ordinat illuminat ūvoltatij: quo ad. ſulendum tū ē ita lege ēē ratnij ut q̃tineat etūm voltate ſibi ſubditos obligante, quij enim ratō ſuo imperio illuminet q̃ agendum q̃d omitendum ſit, tū ratō ipſa ut imperii ſui vim obligativa habeat voltatij motione ūdeignatij, hinc in noſtra phē jma et etūm ūexplicatione actq quoqnij ūde imperio ſimpliū dicing, ſed de imperio medij ā ratne computati et ā voltate electiae voltij ut ab illtū ſ ſuo imperio ſubditij intimet q̃teng ſui et actuēit illos obligaret, et ſoeli regularet: ex quo explicandi modo videz, q̃d voltas et actq eius electio tūm importent in obliquo illum q̃m obliquo tūm importatij ūſit de ſoeli rei, etūm motio voltatij ūē de ſoeli ſed tūm de proſupposito et radicali legij, proinde lex in ſolo actu illtq ſoeli q̃ſiſit.

Quo autem ſolutio dictorum ratō et ſuā haberet, circa actum ſuperij ratnij ſancta Th. audire placuit ut auctor invabit: ille igitū hū q. 17. a. 1. obiq potest actum imperare ſit ratnij an voltatij, in o. ſi ratōdet dicitur. q̃d imperare ē actq ratnij proſupposito tū actu voltatij. ad cuius evidentiam q̃ſiderandum ē, q̃d actq voltatij et ratnij ſuper ſe invicē possunt fieri, prout ſi ratō ratiocinatij de volendo, et voltas vult ratiocinari, q̃tingit actum voltatij provenire ab actu ratnij et ē quesito:

lex ūpoſit ēē actij voltatij ſed potiū actq voltatij et actq potiū coeo: quo lex in huiusmodi actibus ſoeli q̃ſiſere ūpoſſ.

et quia virtus priorizatq; remanet in actu legis, consequitq; quod ex aliqui actu voluntatis, ratione qd manet virtute in ipso aliqd de actu voluntatis, et ex quo aliqui exactgratiis, ratione qd virtute manet in ipso aliqd de actu voluntatis. imperare autem qd est effler actgratiis, imperans enim ordinat eum cui imperat ad aliqd agendum intimando vel denuntiando, sic autem ordinare p modum cuiusdam intimationis est ratio sed non potest aliqd intimare vel denuntiare nisi uno modo absolute, quo quid intimat deprimitur p verbum indicativi modi sic si aliquis alicui dicat hoc est tibi faciendum. aliquando autem ratio intimat alicui aliqd movendo ipsum ad hoc et tali intimatio deprimitur p verbum imperativi modi puta cum alicui dicit fac hoc. p nu autem movens in viribus anie ad exercitium actgs voluntatis, cum ratio non movens non moveat nisi in virtute p nu moventis, sequitur qd hoc ipsum qd ratio movet imperando, sit ei ex virtute voluntatis, unde relinquitur, qd imperare sit actgratiis presupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio movet p imperium ad exercitium actus. ita S. T. quo ideo apponere placuit, ut qd et quomodo ratio imperet clarius, et ne hoc asserti veritas obscuraretur, dum enim lex sit quedam procectio et imperium, imperium autem effler sit actgratiis presupponens actum voluntatis, in cuius virtute ratio non dicitur imperare, sed dicitur cum S. T. monet p imperium ad exercitium actus, palam est videlicet qd lex sit fructgratiis et presupposito voluntatis.

21. Arguta enim in gravium pari solita facili negotio diluunt.

Ob. nonus 1. legem in f. scripsit: sive vocari voluntate sic nonus legit in psalmis doce me facere voluntate tua, item in cap. libri scripturae de me ut faciam voluntate tuam. Ite notas fecit vias suas moysi filiis israel voluntate sua. similiter malchi. 12. ci. dicit Ecce dedi vobis ut faciatis voluntate eius, matth. 7. etc. qui fuerit voluntate patris mei qui in celis et alibi loci p voluntate ibidem lex.

Rdo. in utroq; iure bonum civili qm Canonico lex voluntaria nuncupat leg. 1. ff. de offic. proconsulis dicitur qd principis placuit legis habet vigorem et leg. ult. iuris in 6. certum est qd id quod comitit in lege, sicut legis complectens verba quia legis nititur voluntate.

Ratio. lex dicitur esse

in actu dominativo et superioritatis, lex enim est actus Dni et superioris, actus
Dni facit gratiam voluntatis, illa enim dicit Dna autem: go. 4to lex est
aliqd imperia, actus imperare non potest gratiam ratni, illig enim est imperare cuig et eligere
actus eligere facit gratiam voluntati: go etm imperare eid gratiam. 5to
In ratne non est nisi potestas habitus et actus, sed lex non est ipsa potestas ratnis, ut patet similiter
etm non est aliquis habitus ratnis, quia habitus ratnis est virtutes intellectus, neqs etm est actus
ratnis, quia cessante ratnis actu sicut etm lex cesset, qtn non sicut palam est, lex quippe
non cessat etm si actus legislatoris cessat, sine mortuo legislatore lex tn perseverat:
go in ratne lex non qffitur. Ho et ratnes quas nostri Adversi in contrarium proponunt. sed.

Ad 1m ab auctoritate Scripturae sacrae, in qua dicitur. lex etm vocat 2di
lux, lucerna, lumen, eloquium et huiusmodi sic nonqs legit, ps. 118. proceptum Dni lucidum
illuminans oculos ipse ps. 118. expressius dicit lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen
semitis meis, sed hoc Scripturae loca in contrarium subducunt, hi enim sensus pateqd Scriptu-
ra libenter dum facile sit contraadversos qm contra nos citanda. unde R. 2do
legem a Scriptura vocari voctate originative vel suppositive radicaliter et actualiter,
non autem formaliter, nos autem nunqm negavimus, qd lex propositive in voctate longm
in radice subsistat, sed tm dicebamus qd formaliter in ea non qffitur, quia legis est effective
ordinare, et ordinare ordinis est effective et ad ratne non autem ad voctate. et similiter
est respectio ordinis in libertate, hoc respectio est auctoritatis a 1. ad 2. ubi similiter exhibet
illud qd ex iure civili obtinet, cui qd primitus placuit legis habet vigorem, si ratnis im-
perium fuerit subditis intimatum, sine illo autem imperio legis vigorem non habet formaliter
tm radicaliter originative. ad. ad regula ex Philosophia sumpta etm est, qd ibi voctate
illegalis intentio ratnis imperium formalizatur. ad 3tium R. cum dicitur lex
habet qd ipsum in actu dominativo qui simul habet vim regulandi ac dirigendi (qui solum
habet vim movendi non. etiq) lex est actus dominii et superioris, sed hoc etm in nostra
sententia dicitur, non enim ad scribitur lege soli actui ratnis, sed simul et huiusmodi
voctatis in cuius virtute ad movet et imperium ad exercitium actus, itaque legis vis
obligativa proxime quid est formaliter ab imperio ratnis, remote autem et radicaliter ab
electione procedit voctatis, unde non aliud negamus, qm qd lex sit formaliter actus voctatis

et relinquens qd originaliter professo fuerit (in etm pertinet ad voluntate) vnde actus
dominij et superioritatis monet.

ad 4tum dico qd lex è actus imperij
intimativi et directivi, quia ratione imperare ex nuro 20 pertinet ad rationem è intim ad
voluntate quo ad ea potiri è, vnde patet è qd imperare quia dicitur pertinet ad voluntate
dici tm potest qd aliud sit imperium moveas, poterit notis aliud imperium ordinis seu ordinis,
illud primis potest pertinere ad voluntate quo in virtute quo è jubet moveas, sed eigendi imperium
n è lex sed et potest ex dictis.

ad 5tum dico qd lex potest zpluiliter con-
siderari sit active et passive vel sedu sum et sedu mam sic sic considerat active et
sedu sum è actus rationis practici sui imperium de quo Rosteng dixerunt, si vero con-
sideret passive et sedu mam, è actus practici imperium ad bonum comune constitutum in
quo virtuliter remanet imperium rationis, vnde quia dicit qd cessante actu cessaret lex, id
verum è si actus cessaret tum sed virtuliter id è in tm ratione sui sed etm ratione
à se constituti, n autem verum è si actus in se ipso solum cessaret, et in aliquo à se constituto
eadem virtuliter adhuc manet, et simile potest objici de actu voluntatis qui etm
saepe cessat et virtuliter tm manet in ratione à se electi, adeoque nihil probat, vnde
tenendum è, qd lex sit actus rationis.

23. Colligitur ex dictis bonum è defini legis supra assignata quia dicit, qd lex sit ordinatio
rationis in bonum comune, Eto qd finis legis intentus sit ordinare subditos in bonum comune
adeoque lex sit regula communis cui conformari debent omnes actus humani subditorum, quia sine
hac conformatione communis felicitas, qm lex respicit, stare n potest, n tm ergo è ut bonum
comune sit intentum respectu ex intentione operantis, sed sufficit qd illud respicat ex se,
quia finis non habet qd quod, et sit constitutio facta ad bonum comune operandum.

Ad 1 qd lex ut suum robur habeat, habet ut è elata et voluta à voluntate legitimi superioris, ita qua voluntate lex vim obligativam assumit, et in virtute illius suam vim n tm
actu dirigit sed etm obligat: Dixi etm legitimi superioris, illegitimus enim superiori
subditus n tenetur obedire, quia qo lex habet fundare obligatione, etm ergo sit legitimus
superior, et quia habenti potestatem publicam n tm oeconomica, qd etm habet potestatem
respectu suorum filiorum, lex enim è constitutio quoad vniversalem respicien communem vniversi

felicitate, adeoque supponit similiter potestatem quandam universalem supra data communitate, quae potestas oeconomica non censetur. Sed haec an lex sit ratio an voluntatis satis abundanter dicta est. Sit igitur

Lectio 4ta.

An promulgatio sit de essentia legis?

Communiter a theologis et jurisperitis tenetur nulla lege ante omnem omnino promulgationem obligare, et ratio id ipsum evincere videtur, non enim obligare potest quod in notitiam non devenit, atqui quamdiu nulla omnino promulgatio habetur, lex in notitiam non devenit, ergo etc. Dixi tamen ante omnem et quamdiu nulla omnino promulgatio habetur: nam sciendum est quia triplex promulgatio haberi potest scil. simplex et solemnis. Simplex est quaecunque nuda propositio legis sine ulla solemnitate et caeremoniis juris, ad quam sufficit ut per illam quamdocunque notitia ad subditos divulgetur. Solemnis est contra illa est quae publice cum aliqua solemnitate fit v. g. praecedente tubicine, aut sine tubicine ex aliquo loco specialiter ad id designato proclamatur, aut alio modo cuique loco proprio per publicum manifestatur, hanc esse voluntatem principis, quam tanquam legem respicerent etc. Circa huius promulgationis necessitatem variae sunt sententiae. Est enim sententia prima quae docet sufficere sed necessaria esse promulgationem simplicem et quamcunque legis notitiam, proinde vixta hanc sententiam principes curiae consiliarii in qua agendi lex statuitur subditis manifestanda cum tenentur ex notitia ipsa privata curiae, antequam publice lex manifestetur, et aliquorum apud Salas tract. 14 de legibus disp. 2 sect. 1. Secunda sententia dicit omnem omnino promulgationem esse tam quam conditionem applicante, hinc si sine promulgatione etiam simplici per impossibile in aliquo notitia lex deveniret, iam obligaret ad illam servandam. Tertia sententia est promulgationem solemnem essentialem esse legi saltem humanae, negat tamen esse essentialem omni legi etiam naturali, quae sententia est mentem nostri temporis. Quarta denique sententia est sex. Et tenet quod promulgatio sit essentialis omni omnino legi etiam naturali, ita ut quamdiu lex solemniter promulgata non fuerit, lex formaliter in actualis regulae et mensurae